

Rasediskriminerende å ta vare på samisk kultur?

*Den norske stat er grunnlagt på territoriet til to folk, det norske og det samiske. Disse orda er uttalt av Kong Harald ved åpninga av Sametinget 7. oktober 1997. Det var et uttrykk for den norske statens offisielle historiske erkjennelse. En konsekvens av denne forståelsen er at Grunnloven i §108 sier: *Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.**

Skal dette oppfylles, må det også stå i de lovene og forskriftene som styrer vårt daglige liv og som regulerer forhold mellom forskjellige interesser. Dette dreier seg om det som det statlig oppnevnte Samerettsutvalget kalte *naturgrunnlaget for samisk kultur*.

Skal samiske fjordfiskere ha et vern mot trålfiske og oppdrettsnæring, skal reindrifta ha et vern mot å få beitemarker og flyttveger ødelagt av gruver og kraftverk, må det skrives inn i fiskeri- og oppdrettslovgivinga, i mineralloven, i energiloven og plan- og bygningsloven.

Grunnlovens sameparagraf er en forpliktelse for både Stortinget, regjeringa og alle norske statsinstitusjoner. En forpliktelse som blir brutt så godt som daglig. Som blei brutt da statlige organer ga tillatelser til vindkraftutbygging på Fosen, bestemte å elektrifisere Melkøya og ga konsesjon til gruve i Repparfjorden. Som blir brutt ved en hver ny oppdrettskonsesjon i Finnmarks fjorder. Som blei brutt da stortingsflertallet ikke ville følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens forslag om å sikre samiske næringer.

Sammenligna med situasjonen før Alta-kampen og med situasjonen i mange andre land med urfolk, har norske samer i dag på papiret et relativt sterkt vern. Dette er likevel ikke sterkt nok, når politikere ønsker å undergrave det og er mer opptatt av å leite unntaksmuligheter enn av å følge lovens ånd.

Det er sterke krefter som ønsker å gjøre profitt på å ødelegge naturgrunnlaget for samisk kultur. Oppdretts- og vindkraftbaroner er kjente begreper som ikke trenger forklaring. Tillatelse til gruveavfall i Riehpovuotna, Álttávuotna, Leavnjavuotna og Báhcaveaivuotna kan gi milliardinntekter. I allianse med disse kapitalkreftene er det også sterke politiske krefter som vil rive ned det lille som samene har av vern av naturgrunnlaget. Det gjør de med å framstille vernet som sterkere enn det er, framstille det som overgrep mot alle andre, som rasediskriminering og alt stygt som kan sies. I Finnmark har det nå i siden 2007 vært en egen organisasjon som bare har som mål å undergrave og avskaffe samiske rettigheter og alle tiltak for vern om samisk kultur og næringsgrunnlag. Organisasjonen har det sterkt misvisende navnet Etnisk og Demokratisk Likeverd, EDL. Den aller ivrigste skribenten deres, tidligere EDL-leder Jarl Hellesvik, forsøker seg på alt av medier for å fremme budskapet om at det er nordmenn og ikke samer som er diskriminert, og at alle lover og forskrifter som sier at det skal tas hensyn til samisk kultur er rasediskriminering.

Hellesvik har nå også funnet veien til steigan.no i et innlegg av 06.05.2025 med tittelen *Sametinget har fått handa på rattet i alt lovarbeid som kan berøre samiske interesser*. Han gjør forholdet mellom samer og nordmenn til et spørsmål om prosentberegning og viser til at bare 0,6% av dem som har stemmerett i stortingsvalg har stemmerett i sametingsvalg. Derfor mener han at samer ikke skal være representert der det blir avgjort politiske spørsmål av stor betydning for samene, og at det er rasediskriminering mot nordmenn dersom det oppnevnes en samisk representant i minerallovutvalget.

Mineralloven er i dag en av de viktigste lovene for framtida til det samiske folk, fullt på høyde med både sameloven og reindriftsloven. Det foregår samisk utmarksutøving på nær 40% av landets areal. Dette arealet har trolig en ennå større del av landets mineralrikdommer. Det pågår nå et enormt press, ikke minst fra EU, for at disse områdene må tas i bruk til mineralutvinning. Et australsk og et irsk selskap har til sammen sikra seg rettigheter på store deler av Finnmarksvidda. I samsvar med gjeldende minerallov deler Direktoratet for mineralforvaltning ut slike rettigheter til alle som vil betale, uten å bry seg om at kommuner, Sametinget og berørte reinbeitedistrikter sier nei. Etter samme minerallov samme mineralloven har Nussir ASA fått tillatelse til å dumpe enorme mengder med finmalt gruveslam i Repparfjorden, der til protester fra både samiske og norske fiskerinteresser.

Denne loven sa Sametinget nei til i 2009 og ba om å få en representant i minerallovutvalget som blei oppnevnt i 2020. Det fikk foreslå en–1- representant til et stort utvalg, for at samiske hensyn skulle komme fram i utredninga av en lov som er avgjørende for samisk næringsgrunnlag. Da protesterer Hellesvik. Samene skal nemlig aldri ha mer enn 0,6 % representasjon noe sted. Alt over det er rasediskriminerende. Mot stakkars undertrykte hvite norsk-etniske nordmenn.

Videre går han til angrep på konsultasjonsordningen, og kaller denne forhandling. Nei, det er ingen forhandling. I ei forhandling er det likeverdige parter som skal bli enige.

Konsultasjonsordninga for samiske saker er derimot et spill for galleriet, der regjeringsrepresentantene stiller med ferdige vedtak som de bare leser opp og rikker seg ikke en tomme. I mineralsaker som Repparfjorden har det vært et utall av konsultasjoner, der både Sametinget og reindrifta har sagt klart nei. Likevel har regjeringa gjennomført det den hadde bestemt før konsultasjonene.

Sametinget har i dag INGEN vetorett i mineralsaker eller andre utbyggingssaker. De har en mulighet til å forsinke saksbehandlinga ved klager og krav om konsultasjon. Det er alt. Det er makta og kapitalen som rår. Med Jarl Hellesvik og EDL som trofaste tjenere.

Svein Lund
Guovdageaidnu